

13.2.2025

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle
siv@eduskunta.fi

Asia: VNS 7/2024 vp Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Viite: Lausuntopyyntöne 23.1.2025

OAJ kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa lausunnon koskien edellä mainittua Valtioneuvoston selontekoa.

Suomen koulutusjärjestelmä ja sen tulokset ovat olleet suuri menestystarina. Suomessa koulutus on tuottanut tietoa ja taitoja, joiden avulla olemme luoneet onnellisen, tasa-arvoisen ja demokraattisen yhteiskunnan. Niinpä monet Agenda 2030:n sosiaaliset tavoitteet on täällä jo saavutettu, mutta sen ekologisia tavoitteita ei ole saavutettu. Suomen suuri haaste on, kuinka voimme ylläpitää sosiaaliset saavutuksemme ja samalla päästä eroon ekologisesti kestäättömistä toiminnoistamme, jotka ilmenevät mm. luonnon kantokyvyn ylittävänä ilmasto- ja luontorasitteena. Tilanteen haltuunotto vaatii arvopohjan syvällistä päivitystä sekä suurta muutosta toimintatavoissamme. Kun tätä viheliäistä ongelmaa ratkaistaan, on kasvatuksella, koulutuksella ja tutkimuksella erittäin keskeinen rooli. Kun pyrimme kohti Agenda 2030:n tavoitteita, tulee jatkossa kyetä ja uskaltaa nähdä, että kasvatus, koulutus ja tutkimus ovat keskeisimmät tulevaisuuden investointikohteemme. Keskitymme tässä lausunnossa Agenda 2030:n Tavoitteeseen 4: Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.

Vaikka Suomi valtaosin saavuttaa Agenda 2030:n Tavoitteen 4 eri kohdat, ikävä tosiasia on, että koulutusjärjestelmämme tuloskehitys ja toimintakyky ovat olleet laskusuunnassa jo pitemmän aikaa. Peruskoulussa ja toisella asteella oppimistulokset ovat heikentyneet ja polarisoituneet. Vuodesta 2013 lähtien nuorten ikäluokkien koulutustaso on jäänyt alemmalle tasolle kuin heitä vanhempien ikäluokkien. Lisäksi merkittäväällä osalla nuorista opinnot jäävät kesken ja useat heistä eivät löydä paikkaansa työelämästä.

13.2.2025

Koulutusjärjestelmämme viimeaikaista negatiivista kehityssuuntaa on pyritty muuttamaan monilla hallinnollisilla ja rakenteellisilla uudistuksilla kuten opetussuunnitelma- ja arviointiuudistus peruskoulussa, lukiouudistus, ammatillinen reformi, oppivelvollisuuden laajennus, jne. Vaikka Suomi edelleen ylittää koulutuksen rahoituksessa kansainvälisiin keskiarvoihin, ovat Suomen panostukset kasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen olleet kuitenkin keskeisimpiä verrokkimaitamme pienemmät. Koska kasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen on syntynyt krooninen rahoitusvaje, ei monilla edellä mainituilla kasvatus- ja koulutussektorin hallinnollisilla ja rakenteellisilla uudistuksilla ole saavutettu niille asetettuja tavoitteita, ja sen seurauksena on koulutusjärjestelmämme kehityssuunta pysynyt hälyttävänä.

Agenda 2030:n Tavoitteen 4.7:n mukaisesti jokaisen oppijan tulee vuoteen 2030 mennessä saada kestävä kehityksen edistämiseen ja toteuttamiseen tarvittavat tiedot ja taidot koulutuksen avulla. Valtakunnallisissa eri koulutusasteiden opetussuunnitelmissa kestävä kehitys on vahvasti mukana, mutta tavoitteiden toteutus on ollut hyvin vaihtelevaa ja se jää usein vain asialle omistautuneen opettajan harteille. Tilannetta kuvaa hyvin se, että vain pieni osa varhaiskasvatuksen yksiköistä, peruskouluista ja lukioista on jonkin kestävä kehityksen ohjelman tai -sertifikaatin piirissä kuten esim. Vihreä lippu ohjelma tai Kestävä kehityksen sertifikaatti. Positiivinen poikkeus löytyy ammatillisesta koulutuksesta, jossa suuri osa oppilaitoksista on ollut mukana kestävä kehityksen ja vihreän siirtymän kehittämissuunnitelmassa (VASKI-hanke).

Jotta asia ei jatkossa olisi vain asialle omistautuneen opettajan harteilla, pitää esimerkiksi lisätä opettajankouluttajien osaamista kestävästä kehityksestä ja sen jälkeen varmistaa, että opettajien peruskoulutus antaa sen opettamiseen riittävät taidot kaikille opettajille. Jotta opettajien osaaminen pysyy ajan tasalla, on säädettävä lisäksi työnantajan velvollisuudeksi ja opettajan oikeudeksi osallistuminen säännöllisesti ja suunnitelmallisesti opettajankoulutusta järjestävien korkeakoulujen järjestämään täydennyskoulutukseen. Opettajien täydennyskouluttautumista vaikeuttaa säädosperustan puuttuminen sekä se, että tällä hallituskaudella leikattiin Opetushallituksen ja aluehallintovirastojen opetusalan täydennyskoulutukseen kohdentamat rahoitukset.

Yhteenvetona toteamme, että selonteossa on esitetty pääpiirteittäin Agenda 2030:n koulutuksellisten tavoitteidemme nykytila, mutta käytännön toimenpiteitä ja ohjelmia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on esitetty hyvin heikosti.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry

Nina Lahtinen
koulutusjohtaja

Lauri Kurvonen
erityisasiantuntija